

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Херсонська філія НУК

О. В. ПУЛЯНОВИЧ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної та індивідуальної роботи
з дисципліни "Управління витратами"**

Рекомендовано Методичною радою НУК

Електронне видання
комбінованого використання на DVD-ROM

МИКОЛАЇВ • НУК • 2017

УДК 336.5.02(076)
ББК 65.291.92я73
П 88

Автор О. В. Пулянович, канд. екон. наук, доцент
Рецензент В. В. Горлачук, д-р екон. наук, професор

Пулянович О. В.

П88 Методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни "Управління витратами" / О. В. Пулянович. – Миколаїв : НУК, 2017. – 24 с.

Наведено загальні відомості про дисципліну, зміст лекційних занять, перелік контрольних питань, перелік завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів, поточний і підсумковий модульний контроль успішності, а також список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів четвертого курсу денної та заочної форм навчання, що навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" спеціальності 051 "Економіка".

УДК 336.5.02(076)
ББК 65.291.92я73

Навчальне видання

ПУЛЯНОВИЧ Олена Василівна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної та індивідуальної роботи
з дисципліни "Управління витратами"**

Комп'ютерне верстання *В. В. Москаленко*
Коректор *М. О. Паненко*

© Пулянович О. В., 2017
© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2017

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 1,4. Об'єм даних 1937 кб.
Тираж 15 прим. Вид. № 30. Зам. № 44.

Видавець і виготовник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідчення суб'єкта видавничої справи ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни – набути знання про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності і носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень.

Після вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- склад і характеристику витрат, їх класифікацію і структуру;
- сутність вітчизняних та зарубіжних систем і методів обліку витрат на виробництві;
- методики управління окремих видів витрат підприємств та організацій;

уміти:

- калькулювати собівартість продукції, робіт і послуг;
- складати кошториси непрямих витрат;
- приймати управлінські рішення щодо доцільності випуску продукції, придбання активів, реальності встановлення величини рентабельності та відпускної ціни на основі техніко-економічних розрахунків витрат.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план вивчення дисципліни "Управління витратами" студентами денної та заочної форм навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" спеціальності 051 "Економіка" наведений у табл. 1.

Таблиця 1. Тематичний план вивчення дисципліни "Управління витратами"

Назва змістових модулів і тем дисципліни	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
		Лекції	Практична робота	Самостійна робота		Лекції	Практична робота	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1. Економічна сутність витрат, їх класифікація і структура								
Тема 1. Загальна характеристика витрат	12	3	3	6	14	2	2	14
Тема 2. Система управління витратами	16	4	4	8	14			14
Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	16	4	4	8	16			14
Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	16	4	4	8	16			14
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15	30	60	2	2	56
Модуль 2. Контроль і аналіз в управлінні витратами								
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	18	4	4	10	20	2	2	18
Тема 6. Аналіз системи "витрати–випуск–прибуток" як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	22	6	6	10	20			20
Тема 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	20	5	5	10	20			18
Разом за змістовим модулем 2	60	15	15	30	60	2	2	56

3. ЗМІСТ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Економічна сутність витрат, їх класифікація і структура

Тема 1. Загальна характеристика витрат. Поняття "витрати". Витрати як процес формування і використання ресурсів. Різновиди витрат. Витрати у натуральному і грошовому вимірі. Грошові видатки і витрати, що формують вартість продукції. Витрати і собівартість продукції.

Класифікація витрат та її практичне значення. Різноманітність витрат та їх групування за певними ознаками. Сумарні витрати підприємства і витрати на одиницю продукції. Середні та граничні (маржинальні) витрати. Прямі і непрямі витрати. Змінні та постійні витрати, їх різновиди і методи розмежування. Регульовані та нерегульовані витрати для певного рівня управління. Явні та неявні (альтернативні) витрати. Практичне застосування класифікації витрат в управлінні їх динамікою і прийнятті господарських рішень.

Структура витрат і фактори, що її визначають. Різні напрями визначення структури витрат та їх практичне значення. Видова (елементна) структура витрат, її особливості в різних галузях економіки. Вплив співвідношення прямих і непрямих витрат на точність калькулювання. Структура витрат залежно від їх реакції на масштаби ділової активності, використання її для обґрунтування підприємницьких рішень. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних, економічних факторів.

Джерела інформації: [1, с. 16–25], [2, с. 28–66], [4, с. 2–4], [9].

Тема 2. Система управління витратами. Функції і побудова системи управління витратами. Управління витратами як

процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями і носіями постійного контролю їх рівня та стимулювання зниження. Важливість обґрунтування рівня витрат і контролю формування їх за центрами відповідальності. Функціональний аспект системи управління витратами: нормування, планування, облік, аналіз витрат, стимулювання їх зниження. Організаційна система управління витратами на підприємствах.

Формування планових і фактичних витрат. Особливості обчислення планових і фактичних витрат, його роль в управлінні підприємством та обґрунтуванні господарських рішень. Управлінський і фінансовий (фіскальний) аспекти формування витрат. Зміст і порядок розроблення плану витрат, його нормативна база. Порядок обліку витрат і вдосконалення його згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Витрати як база ціни і фактор прибутковості. Об'єктивна умова виробництва – відшкодування витрат виробника шляхом продажу продукції на ринку. Собівартість продукції як база ціни та її нижня межа. Особливості нижньої межі ціни у короткостроковому і довгостроковому періодах. Залежність прибутку від рівня витрат. Особливості впливу змінних і постійних витрат на величину прибутку. Мінімізація витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємства. Внутрішньофірмові ціни та їх роль у формуванні витрат і прибутку підрозділів.

Джерела інформації: [1, с. 26–45], [2, с. 7–28], [3, с. 9–26], [4, с. 4–8].

Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Місця витрат і центри відповідальності. Поняття "місця витрат". Ієрархічна структура місць витрат на підприємстві. Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Мета диференціації витрат за місцями їх формування і центрами відповідальності: контроль витрат, персоналізація відповідальності за їх рівень, підвищення точності

обчислення витрат за їх носіями. Вимоги до організації центрів відповідальності: гомогенність результатів, можливість однозначного обчислення витрат, наявність персональної відповідальності за регульовані витрати. Функціональний і територіальний критерії організації центрів відповідальності.

Кошториси підрозділів. Склад витрат у місцях їх формування різного ієрархічного рівня. Прямі та загальні, регульовані та нерегульовані витрати підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення: основних (ділянок, цехів), допоміжних, обслуговуючих. Особливості кошторисів виробничих підрозділів при напівфабрикатному і безнапівфабрикатному методах обчислення витрат. Ціни на продукцію і послуги внутрішньокоопераційних підрозділів, їх різновиди та умови застосування. Гнучкі кошториси підрозділів.

Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів при складанні кошторисів. Взаємозв'язок підрозділів підприємства. Особливості діяльності допоміжних та обслуговуючих підрозділів, система їх зв'язків у формі надання взаємних послуг. Проблема розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва. Методи розподілу витрат: методи прямого, повторного розподілу, метод системи рівнянь. Особливості і сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів.

Джерела інформації: [1, с. 46–63], [2, с. 57–67], [4, с. 9–14].

Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів. Роль і методи калькулювання. Роль калькулювання в управлінні витратами. Калькуляційні одиниці (носії витрат) на підприємстві. Проектно-кошторисні, планові, нормативні, фактичні калькуляції, їх призначення і зв'язок. Залежність точності калькулювання від частки прямих витрат у загальній їх сумі.

Калькулювання на основі неповних і повних витрат. Залежність методів калькулювання від особливостей виробництва продукції. Специфіка калькулювання в одно-, багатопродуктовому виробництві, у виробництві з комплексною переробкою сировини. Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, одно- і багатостадійному виробництві.

Калькулювання у багатопродуктовому виробництві. Диференціація витрат на прямі та непрямі калькуляційні статті щодо кожної калькуляційної одиниці. Статті прямих витрат і методика їх обчислення. Проблеми розподілу непрямих (загальних) витрат між різними виробами. Бази розподілу непрямих витрат та умови їх застосування. Розподіл загальновиробничих витрат. Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.

Калькулювання у комплексних (сумісних) виробництвах. Особливості підприємств з комплексною переробкою сировини. Основні та супутні продукти у комплексних виробництвах. Загальний технологічний процес і загальні витрати до моменту відокремлення продуктів. Прямі витрати на стадіях переробки окремих продуктів. Порядок розроблення калькуляцій. Проблема розподілу загальних витрат між спільно виготовлюваними продуктами. Методи такого розподілу та його суб'єктивний характер. Розподіл загальних витрат на основі єдиного натурального показника обсягу виробництва. Недоліки та обмеженість застосування цього методу. Метод розподілу витрат за допомогою індивідуальних коефіцієнтів розподілу загальних витрат.

Прогнозування собівартості продукції на етапах її розроблення та освоєння виробництва. Відсутність нормативної бази для визначення собівартості продукції на етапах її розроблення та необхідність застосування методів приблизних обчислень. Параметричні методи визначення собівартості

виробів та умови їх застосування. Методи: питомих показників, баловий, кореляційний, агрегатний. Застосування експертних оцінок і методу структурної аналогії собівартості. Залежність собівартості нових складних виробів від ступеня освоєння виробництва. Закономірність динаміки собівартості виробу на етапі освоєння виробництва, використання її для прогнозування рівня витрат.

Джерела інформації: [1, с. 64–79], [2, с. 67–98], [3, с. 98–137], [9].

Модуль 2

Змістовий модуль 2. Контроль і аналіз в управлінні витратами

Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів. Облік і звітність як елементи контролю витрат. Роль контролю витрат у підтриманні режиму економії. Організаційна побудова системи обліку витрат і руху матеріальних цінностей. Диференціація і повнота обліку регульованих витрат за місцями їх формування. Оснащеність місць витрат засобами обліку безперервних ресурсів (електроенергії, води, пари, газу, стиснутого повітря тощо). Періодичність і форми звітності.

Методи контролю витрат. Порівняння фактичних витрат з плановими. Умови порівняльності фактичних і планових витрат за певний період. Необхідність перерахування планових витрат на фактичний обсяг продукції. Особливості контролю рівня витрат за нормативною системою обліку (стандарт-кост). Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності.

Стимулювання економії ресурсів. Необхідність стимулювання персоналу підприємства щодо економного використання ресурсів і оптимальних витрат. Форми стимулювання залежно

від величини економії, яку можна спрямувати на преміювання за зниження витрат. Розподіл премій між учасниками заходу з економії витрат.

Джерела інформації: [1, с. 80–95], [2, с. 229–254], [3, с. 137–167].

Тема 6. Аналіз системи "витрати–випуск–прибуток" як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень. Сутність і передумови аналізу системи "витрати–випуск–прибуток" (CVP). Зв'язок витрат, обсягу виробництва (операційної діяльності) та прибутку. Економічне значення моделювання та аналізу цього співвідношення. Спрощена модель лінійних співвідношень при CVP-аналізі та її графічна інтерпретація. Показники, що обчислюються та аналізуються при CVP-аналізі. Розподіл витрат на змінні та постійні. Роль маржинального прибутку в аналізі та прийнятті рішень.

Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства. Рівноважний (беззбитковий) обсяг операційної діяльності (виробництва). Визначення беззбиткового обсягу операційної діяльності у натуральному і грошовому вимірі. Беззбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства.

Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний леверидж (важіль), його визначення та застосування в оперативному аналізі.

Джерела інформації: [1, с. 96–110], [3, с. 73–98], [8], [10, с. 112–128].

Тема 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат. Оптимізація запасів і матеріальних потоків. Роль матеріальних витрат у формуванні вартості продукції і прибутку. Витрати на поставку і зберігання матеріалів на складі, їх залежність від величини та інтервалів поставки. Втрати (неотриманий прибуток) через відволікання коштів у виробничі запаси. Мінімізація витрат на поставку і зберігання матеріалів через визначення оптимальних партій поставки і величини запасів. Методи оцінювання матеріалів у запасах при відпусканні їх у виробництво, на продаж та іншому вибутті. Сутність та умови ефективного застосування методів оцінювання: за собівартістю перших надходжень (FIFO), за собівартістю останніх надходжень (LIFO), за середньозваженою і нормативною собівартістю, за ідентифікованою собівартістю і ціною продажу.

Адаптація операційної системи до зміни її завантаження. Необхідність відповідності структури і режиму роботи операційної системи певному обсягу діяльності. Мінливість ділової активності та потреба адаптації до нового рівня завантаження. Експлуатаційні витрати як критерій адаптації операційної системи до зміни завантаження. Параметри, форми і механізм адаптації основного устаткування.

Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням. Необхідність придбання устаткування у разі заміни його та розширення обсягу операційної діяльності. Альтернативи придбання устаткування: купівля (за рахунок власних коштів, кредиту), лізинг. Сумарні дисконтовані витрати як критерій вибору форми придбання устаткування. Обчислення поточних (дисконтованих) витрат за порівняними альтернативними варіантами. Особливості обчислення лізингових платежів.

Джерела інформації: [1, с. 111–124], [2, с. 263–270], [4, с. 28–30].

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна (позааудиторна) робота студентів полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці до семінарських занять, написанні доповідей і рефератів, вивченні статистичних матеріалів і законодавчих актів, додаткової літератури. Самостійна робота будується на основі використання методичних матеріалів до семінарських занять, які містять питання і завдання до кожної теми. Домашні завдання формуються на основі підручників і навчальних посібників. У процесі самостійної роботи студенти виконують індивідуальні завдання по окремих розділах курсу.

Метою самостійної роботи студентів є оволодіння фундаментальними знаннями, професійними уміннями і навичками діяльності по профілю, досвідом творчої та дослідної діяльності.

До самостійної роботи студентів при вивченні даного курсу належать:

- а) робота на лекції – конспектування, складання або стеження за планом читання лекції, опрацювання конспекту лекції, доповнення конспекту рекомендованою літературою;
- б) самостійне вивчення окремих тем та питань на основі рекомендованої навчальної літератури;
- в) реферування літератури;
- г) анотування книг, статей;
- д) поглиблений аналіз науково-методичної літератури, виконання завдань пошуково-дослідницького характеру;
- е) участь у науково-дослідницькій роботі студентів, у роботі студентських наукових конференцій – підготовка доповідей, рефератів, тез, статей;
- ж) використання банків комп'ютерних даних;

- з) підготовка відповідей на контрольні питання;
- к) підготовка до підсумкового модульного контролю (ПМК).

Перелік завдань для самостійної роботи студентів

1. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних та економічних факторів.
2. Внутрішньофірмові ціни та їх роль у формуванні витрат і прибутку підрозділів.
3. Особливості і сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів.
4. Закономірність динаміки собівартості виробу на етапі освоєння виробництва, використання її для прогнозування рівня витрат.
5. Стимулювання економії ресурсів.
6. Операційний леверидж (важіль), його визначення та застосування в оперативному аналізі.
7. Визначення річних і загальних платежів за допомогою коефіцієнтів анuitету поточної вартості.

Підготовка самостійних робіт у рамках модуля здійснюється таким чином: використовуючи рекомендації викладача і методичні посібники, студент у домашніх (позааудиторних) умовах готує самостійну роботу і здає її викладачу в зазначені терміни. Для підготовки самостійної роботи студент одержує завдання (вимоги за модулем), в якому описується характеристика модуля, зокрема кінцеві навчальні результати, ключові проблеми, організація роботи, варіанти завдань, вимоги до виконання та оцінка результатів.

Окрім лекційного матеріалу слід вивчати матеріали індивідуальної та самостійної тематик, використовуючи рекомендовану основну і додаткову літературу. Якщо виникають окремі непорозуміння, то потрібно звернутися за консультацією до викладача.

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Під час виконання індивідуального завдання студент повинен закріпити теоретичний лекційний матеріал, навчитися самостійно працювати з літературою. Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно при консультуванні з викладачем. Допускаються випадки виконання комплексної тематики кількома студентами.

Даним індивідуальним завданням є реферат. Реферат – короткий точний виклад суті певного питання, теми на основі репрезентативних книг, монографій або інших першоджерел. Реферат повинен містити основні фактичні відомості й висновки щодо проблеми. Реферат вимагає від студента аргументованого викладу власних думок з даного питання. Студент повинен викласти розгорнуті аргументи, міркування, порівняння. Матеріал подається не стільки в розвитку, скільки у формі констатації або опису.

Теми та вимоги щодо обсягу реферату визначаються викладачем. Як правило, обсяг реферату становить 15 сторінок друкованого тексту. Існують вимоги щодо кількості джерел, які використовуються в рефераті, зазвичай їх повинно бути не менше восьми. Текст друкують з однієї сторони стандартного аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм); комп'ютерний набір – 14 кегль, 1,5 інтервали, шрифт Times New Roman; розмір берегів (полів): ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Нумерацію сторінок, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака "№". Першою сторінкою реферату є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. План, що розміщують після титульної сторінки, нумерують як другу

сторінку. Нумерація без крапки після неї проставляється у правому верхньому куті наступних сторінок.

Усне повідомлення за темою реферату передбачає підготовку виступу тривалістю п'ять хвилин. При цьому не потрібно зачитувати чи переказувати реферат, досить викласти мету та завдання реферату, структуру, основні положення і висновки.

Перелік тем для виконання реферату

1. Поділ витрат за економічними елементами.
2. Функціональні складові підсистеми контролю витрат. Яку роль відіграє контроль у СУВ на підприємстві?
3. Фактори впливу на організаційну побудову управління витратами.
4. Сутність організаційного аспекту СУВ, її основні класифікаційні ознаки.
5. Види центрів відповідальності за ознакою обсягу повноважень і відповідальності.
6. Переваги управління витратами за допомогою системи центрів відповідальності.
7. Вимоги до формування центрів відповідальності.
8. Кошторис витрат підрозділу та його функції.
9. Порядок складання плану витрат підрозділу підприємства.
10. Калькуляційна одиниця та її визначення.
11. Види калькуляцій на промисловому підприємстві та їх призначення.
12. Основні завдання контролю витрат.
13. Види обліку, що поєднує в собі система обліку витрат підприємства.
14. Сутність і сфера застосування оперативного обліку.
15. Специфічні риси бухгалтерського обліку.
16. Сутність управлінського та фінансового бухгалтерського обліку.

17. Види контролю за частотою та часом здійснення контрольних операцій.

18. Форми і джерела матеріального стимулювання зниження рівня витрат.

19. Сутність маржинального прибутку і методика його обчислення.

20. Сутність безпеки операційної діяльності і методика обчислення її рівня.

21. Сутність системи управління запасами.

22. Форми придбання устаткування, їх особливості, переваги і вади.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Як методичне забезпечення використовуються підручники, конспект лекцій та методичні вказівки до виконання практичних робіт, методичні вказівки до виконання самостійної та індивідуальної робіт. Крім традиційних паперових носіїв, підручники, конспекти та методичні вказівки використовуються в електронному вигляді. При проведенні лекцій може використовуватися мультимедійний проектор. Для поглибленого вивчення дисципліни рекомендується систематичне опрацювання фахових журналів та використання ресурсів Інтернет.

З метою роз'яснення найбільш складних питань дисципліни і підвищення якості виконання індивідуального завдання слід проводити групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедр.

Під час проведення контрольних заходів рівень засвоєння матеріалу змістових модулів оцінюється шляхом написання контрольних робіт та їх захисту.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Модульний контроль є невід'ємною частиною кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Основна його мета – підвищення якості вищої освіти шляхом створення умов для систематичної планомірної роботи студента протягом усього семестру і надання можливості вивчення та контролю засвоєння теоретичного і практичного матеріалу навчальних дисциплін окремими частинами, які називаються "модуль".

Модуль складається з одного чи декількох логічно завершених розділів дисципліни, зміст яких розглядається під час різних видів навчальних занять (лекцій, практичних занять, семінарів, самостійної роботи студентів).

При вивченні дисципліни студентам рекомендується використовувати основну та додаткову літературу, конспект лекцій, а також джерела з мережі Internet.

Навчальний процес вивчення дисципліни складається з 8 модулів. При вивченні дисципліни проводиться поточний та підсумковий модульний контроль.

Поточний контроль

Поточний контроль охоплює:

- якість роботи на практичних заняттях;
- пропуски лекційних та практичних занять.

Кількість залікових балів за роботу на практичних заняттях визначається відповідно до складності і становить від двох до шести балів. Максимальна кількість балів відповідає відмінній роботі на практичних заняттях.

Підсумковий модульний контроль

Підсумковий модульний контроль проводиться по завершенні вивчення всіх модулів поточного семестру. До підсумкового

модульного контролю студент допускається за умови виконання всіх елементів відповідних модулів та одержання не менше ніж 50 балів поточного контролю.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав не менше 60 балів, він може бути звільненим від складання підсумкового семестрового контролю.

Підсумковий модульний контроль складається з теоретичних та практичних питань. За відповідь на теоретичні питання без помилок або з одією незначною помилкою студент отримує максимальну оцінку. За неповні відповіді або відповіді з помилками кількість отриманих балів знижується. При неправильній відповіді або при відсутності відповіді бали не нараховуються.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Можливі поточні бали за роботу на заняттях та необхідна кількість балів для зарахування модулів наведені у табл. 2. При виконанні практичної роботи з декількома незначними помилками оцінка знижується на 1–2 бали.

Таблиця 2. Розподіл залікових балів за модулями теоретичної частини дисципліни

Модуль	Змістовий модуль	Сума залікових балів	Тема	Номер практичної роботи	Поточні бали за виконання практичної роботи	Номер індивідуальної роботи	Поточні бали за виконання індивідуальної роботи	Номер самостійної роботи	Поточні бали за виконання самостійної роботи	Необхідна кількість балів для зарахування модуля
1	1	30-50	T1	1	4-6	1	6-12	1	8-14	30
			T2	2	4-6					
			T3	3	4-6					
			T4	4	4-6					
2	2	30-50	T5	5	4-6	2	8-14	2	10-18	30
			T6	6	4-6					
			T7	7	4-6					

Примітка: T1, T2...T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За всі контрольні заходи протягом семестру студент може отримати від 0 до 100 балів. У табл. 3 наведена оцінка знань студентів залежно від набраної суми балів та відповідність їх за оцінкою ECTS і національною системою.

Таблиця 3. Бальна оцінка знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. **Грещак, М. Г.** Управління витратами [Текст] : навч. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещака, О. С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2008. – 264 с.
2. **Давидович, І. Є.** Управління витратами [Текст] : навчальний посібник / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
3. **Захарченко, Л. А.** Управління витратами [Текст] : навч. посіб. з практ. занять для студ. вищ. навч. закл. / Л. А. Захарченко, І. В. Яцкевич. – Одеса : ВМВ, 2011. – 240 с.
4. **Іванюта, П. В.** Управління ресурсами та витратами [Текст] : навч. посіб. / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська. – К. : Центр навчальної літератури, 2010. – 274 с.
5. **Цимбалюк, Л. Г.** Формування та управління витратами виробництва [Текст] : підручник / Л. Г. Цимбалюк. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 240 с.

Допоміжна

6. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV.
7. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене Міністерством фінансів України № 87 від 31.03.1999 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 12. – с. 23–26.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене Міністерством фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 12. – с. 40–42.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене Міністерством фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 12.

ПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Контрольні питання до 1-го модуля

1. Поняття "витрати".
2. Класифікація витрат.
3. Поділ витрат на змінні і постійні та його практичне значення.
4. Функціональний та організаційний аспекти управління витратами.
5. Склад системи витратних норм. Організація нормування витрат на підприємстві.
6. Основні показники і порядок планування витрат підприємства та його підрозділів.
7. Витрати як база ціни і фактор прибутковості.
8. Концепція управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності.
9. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності.
10. Звітність в умовах управління доходами і витратами за центрами відповідальності.
11. Порядок складання кошторисів місць витрат.
12. Методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами.
13. Сутність і методи калькулювання.
14. Особливості калькулювання в одно- і багатопродуктовому виробництвах.
15. Методи розподілу непрямих витрат при калькулюванні та сфери їх застосування.

Контрольні питання до 2-го модуля

1. Система внутрішнього контролю на підприємстві.
2. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів.

3. Форми стимулювання економії ресурсів.
4. Обґрунтування меж премії за зниження витрат.
5. Передумови і сфера застосування CVP-аналізу.
6. Показники CVP-аналізу та їх роль в оцінюванні роботи підприємства (проекту).
7. Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.
8. Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів.
9. Оцінка руху виробничих запасів та її вплив на операційні витрати.
10. Сутність адаптації операційної системи та її форми.

ЗМІСТ

1. Мета і завдання навчальної дисципліни	3
2. Тематичний план вивчення дисципліни	3
3. Зміст тем навчальної дисципліни	5
4. Самостійна робота студентів	12
5. Індивідуальні завдання	14
6. Методи навчання	16
7. Методи контролю	17
8. Розподіл балів, які отримують студенти	18
Список рекомендованої літератури	21
Питання для модульного контролю	22